

Giáo dục kỹ năng phòng tránh tai nạn thương tích cho học sinh tiểu học

Hoàng Thị Cúc*, Bùi Thị Thường*

*Khoa GD Tiểu học và Mầm non, Trường ĐH Hải Phòng

Received: 15/2/2024; Accepted: 23/2/2024; Published: 27/2/2024

Abstract: Educating injury prevention skills for elementary school students is very necessary. Accidental injury is an unexpected, unexpected event caused by an external agent that causes physical or mental damage to the child's body. At elementary school students, they begin to leave the family environment to approach the community and school environment. They are naturally curious about everything around them, and they want to go beyond the control of adults. to explore and learn about the world... has led to many unfortunate stories happening. At this age, children need to quickly acquire basic skills to prevent accidents and injuries as a life skill that should be given top priority. Educating on injury prevention skills helps children develop their own skills, form a safe and healthy lifestyle, and is a tool for them to behave in life, help friends and others. around me. Developing skills to prevent injuries will help children be confident in life without fear or embarrassment when encountering dangerous problems so they can live confidently and responsibly towards themselves and society.

Keyword: Education, skills, accident and injury prevention, primary school student

1. Đặt vấn đề

Giáo dục kỹ năng sống (KNS) là giáo dục cách sống tích cực trong xã hội hiện đại, là xây dựng những hành vi lành mạnh và thay đổi những hành vi thói quen tiêu cực trên cơ sở giúp người học có tri thức, giá trị, thái độ và các kỹ năng (KN) thích hợp. Giáo dục KNS không thể hình thành trong ngày một ngày hai mà phải hình thành qua thời gian. Có thể tiến hành giáo dục KNS cho học sinh (HS) bằng hai con đường: tổ chức các giờ học về KNS và tiếp cận KNS cho HS thông qua nội dung các môn học.

Trong báo cáo của Tổ chức Y tế Thế Giới (WHO) “Báo cáo Thế giới về phòng chống thương tích ở trẻ em” thì “Mỗi ngày trên khắp thế giới cuộc sống của hơn 2000 gia đình phải rơi lệ vì sự ra đi của một đứa trẻ do một thương tích không chú ý hay còn được gọi là tai nạn mà có thể đã ngăn ngừa được.”

“Ở Việt Nam con số này cũng không nhỏ, cứ 100000 người là có 88,4 người tử vong do tai nạn thương tích, nguyên nhân cao gấp hơn 3 lần so với bệnh truyền nhiễm” – theo Báo cáo tình trạng tai nạn thương tích ở VN

Ở độ HS tiểu học (7- 12 tuổi) các em bắt đầu rời môi trường gia đình để tiếp cận với môi trường cộng đồng và trường học. Tuy các em có sự chuyển biến rõ rệt về tâm lý từ hoạt động vui chơi sang hoạt động học tập, song bản tính tò mò về mọi sự vật xung quanh, đặc biệt là lứa tuổi lớp 4, 5 các em muốn vượt ra khỏi tầm kiểm soát của người lớn để khám phá và

tìm hiểu thế giới... đã dẫn đến rất nhiều những câu chuyện đáng tiếc xảy ra. Ở lứa tuổi này các em cần sớm có được các KN cơ bản về phòng tránh tai nạn thương tích như là một loại KNS cần được ưu tiên hàng đầu.

Giáo dục KN phòng tránh tai nạn thương tích (TNTT) cho HS tiểu học thông qua một môn học cụ thể là một việc làm cần thiết trong xu thế đổi mới giáo dục hiện nay. Do đó nhóm tác giả đã chọn đề tài: “**Giáo dục kỹ năng phòng chống tai nạn thương tích cho học sinh tiểu học**” nhằm trang bị cho các em những hiểu biết về nguy cơ TNTT xảy ra trong đời sống hàng ngày, biết cách phòng tránh các TNTT xảy ra với bản thân mình.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Kỹ năng sống và giáo dục kỹ năng sống

a. Kỹ năng sống

Theo tổ chức y tế thế giới (WHO): KNS là những KN thiết thực mà con người cần để có cuộc sống an toàn, khỏe mạnh. Đó là những KN mang tính tâm lý xã hội và những KN về giao tiếp được vận dụng trong những tình huống hàng ngày để tương tác một cách hiệu quả với người khác và giải quyết có hiệu quả những tình huống trong cuộc sống.

b. *Giáo dục KNS* là một quá trình tác động sự phạm có mục đích, có kế hoạch nhằm hình thành năng lực hành động tích cực, có liên quan tới kiến thức và thái độ, giúp cá nhân có ý thức về bản thân,

giao tiếp, quan hệ xã hội, thực hiện công việc, ứng phó hiệu quả với các yêu cầu thách thức của cuộc sống hàng ngày...

Giáo dục KNS cho trẻ là việc rất quan trọng, ảnh hưởng tới quá trình hình thành nhân cách của trẻ cho đến tuổi trưởng thành. Giáo dục KNS phải được bắt đầu từ khi trẻ còn rất nhỏ, đặc biệt là ở lứa tuổi tiểu học. Bởi vì lứa tuổi này đã hình thành những hành vi các nhân cách và tính cách. Việc làm quen với các môn học để hình thành và xây dựng cho các em các KNS như: Giao tiếp, thuyết trình, làm việc theo nhóm,... sẽ giúp các em tự tin, chủ động biết cách xử lý mọi tình huống trong cuộc sống và quan trọng hơn là khơi gợi những khả năng tư duy sáng tạo, biết phát huy thế mạnh của các em. Việc giáo dục KNS cho HS sẽ hình thành và tập dượt cho các em những hành vi, thói quen, KN xử lý các tình huống diễn ra trong cuộc sống, HS Tiểu học là những HS đang ở độ tuổi 6 -11 tuổi, độ tuổi có nhiều biến động về tâm sinh lý rất nhạy cảm dễ bị ảnh hưởng bởi môi trường sống bên ngoài tác động.

2.2. Tai nạn thương tích và phòng chống tai nạn thương tích

Tai nạn thương tích là một sự kiện xảy ra bất ngờ ngoài ý muốn do một tác nhân bên ngoài gây nên các tổn thương, thương tích cho cơ thể về thể chất hay tâm hồn của nạn nhân.

Kỹ năng phòng tránh TNTT là một loạt các thao tác và hành động của bản thân để xử lý các tình huống nguy hiểm khi gặp phải nhằm mục đích đảm bảo đạt được một kết quả nào đó theo mong muốn của bản thân.

Giáo dục kỹ năng phòng chống TNTT: Là GV sử dụng các tình huống mang tính giả định hoặc có thật nhằm đưa học sinh vào những tình huống có vấn đề buộc người học phải lựa chọn và đưa ra những quyết định để giải quyết tình huống gặp phải nhằm kịp thời phòng tránh được những hậu quả đáng tiếc xảy ra gây thiệt hại về người và của...Thông qua đó nhằm rèn cho các em các kỹ năng cơ bản đặc biệt là kỹ năng phòng chống tai nạn thương tích cho bản thân.

Biện pháp giáo dục kỹ năng phòng tránh tai nạn thương tích là loại biện pháp chuyên biệt, được GV sử dụng nhằm tạo môi trường giả định, an toàn cho người học, thông qua đó thực hiện giáo dục kỹ năng giúp người học rèn luyện kỹ năng phòng tránh tai nạn thương tích.

2.3. Mục tiêu của giáo dục kỹ năng phòng tránh tai nạn thương tích cho học sinh tiểu học.

Mục tiêu của giáo dục kỹ năng sống nói chung và

giáo dục kỹ năng phòng tránh tai nạn thương tích nói riêng nhằm mục đích làm thay đổi hành vi, thói quen sống thụ động, không có hiểu biết về các kỹ năng cũng như cách phòng tránh tai nạn thương tích cho bản thân thành những thói quen, hành vi tốt mang tính chất xây dựng, tích cực có hiệu quả để nâng cao chất lượng cuộc sống cho bản thân và góp phần phát triển bền vững cho xã hội.

Giáo dục kỹ năng phòng tránh tai nạn thương tích cho HS tiểu học nhằm: trang bị cho các em những kiến thức cơ bản về những loại tai nạn thương tích, cung cấp cho các em những nguyên nhân dẫn tới tai nạn thương tích và giúp các em nắm được cách xử lý khi gặp phải các tình huống nguy hiểm trong cuộc sống, lúc ở nhà, ở trường học hay ngoài xã hội cho chính bản thân mình cũng như giúp đỡ những người xung quanh khi gặp vấn đề nguy hiểm.

Giáo dục KN phòng tránh tai nạn thương tích giúp các em có những kỹ năng cơ bản để xử lý từng trường hợp, hay tình huống nguy hiểm cụ thể mà các em gặp phải trong đời sống.

Giáo dục KN phòng tránh tai nạn thương tích còn giúp các em có thái độ trách nhiệm với những hành động việc làm của mình để các em không gây ra những việc làm nguy hiểm cho bản thân và những người xung quanh mình, giúp các em phát triển toàn diện một cách khỏe mạnh và an toàn.

Giáo dục KN phòng tránh tai nạn thương tích giúp các em phát triển KN cho bản thân, hình thành lối sống an toàn khỏe mạnh, là hành trang để các em ứng xử trong cuộc sống, giúp đỡ bạn bè và những người xung quanh mình. Việc hình thành KN phòng tránh tai nạn thương tích sẽ giúp các em tự tin trong cuộc sống không bị sợ hãi hay lúng túng khi gặp phải các vấn đề nguy hiểm để các em sống tự tin và có trách nhiệm với mình và xã hội.

2.4. Đặc điểm tâm lý của học sinh tiểu học

HS Tiểu học thích học những gì thú vị, vui vẻ. Bản thân các em thích được người khác khen ngợi, động viên... Tư duy của các em chủ yếu còn mang tính trực quan cụ thể, tư duy tổng hợp còn hạn chế. Theo các giai đoạn của bậc học, các phẩm chất tư duy của HS chuyển dần từ cụ thể sang giai đoạn trừu tượng, khả năng khái quát hoá phát triển dần theo lứa tuổi. HS lớp 4, 5 đã bắt đầu biết khái quát hoá, tư duy logic cũng tương đối phát triển. Sự tò mò, ham hiểu biết đã kích thích các em luôn muốn khám phá những điều mới mẻ, những điều còn ẩn dấu bên trong sự vật, hiện tượng của thế giới xung quanh. Điều này khiến các em luôn hứng thú tham

gia những nhiệm vụ học tập mới, tích cực tham gia giải quyết các vấn đề học tập, cũng như các em được tiếp xúc nhiều hơn với các vấn đề trong cuộc sống. Đây chính là cơ sở để GV xây dựng những nhiệm vụ học tập, tình huống thử thách vừa sức với học sinh.

Những thành tựu nghiên cứu dạy học cho thấy HS Tiểu học nói chung và học sinh lớp 4, 5 nói riêng, đó là học hiệu quả nhất khi các em được tích cực tham gia vào quá trình học tập, được trải nghiệm. Theo xu thế đổi mới dạy học hiện nay, việc dạy học không chỉ là quá trình thầy đọc, trò chép, việc kiểm tra đánh giá HS dựa vào khả năng ghi nhớ và nhắc lại những thông tin mà giáo viên và sách giáo khoa cung cấp. Mà cần phải đánh giá cả quá trình học tập của HS, tham gia vào các trải nghiệm thực tế, trực tiếp tham gia các hoạt động để tìm tòi, chiếm lĩnh tri thức sẽ kích thích hứng thú và nhu cầu hiểu biết của các em, giúp các em ghi nhớ bài học một cách sâu sắc.

Lứa tuổi thiếu niên, đặc biệt là các em 10- 12 tuổi đang có những biến đổi mạnh cả về thể chất và tâm lý luôn phải đối mặt với những khó khăn, thách thức, những vấn đề mang tính đời sống và tình huống đa dạng của cuộc sống. Giáo dục KN phòng tránh tai nạn thương tích giúp HS biết cách giải quyết tích cực, hiệu quả đối với những vấn đề khó khăn, thách thức của thực tiễn để có một cuộc sống an toàn, lành mạnh.

Việc giáo dục KN phòng tránh tai nạn thương tích trong dạy học rất phù hợp với đặc điểm tâm sinh lý và đặc điểm nhận thức của HS tiểu học. Dạy học tích hợp kỹ năng này sẽ kích thích được cách suy nghĩ phức hợp, kỹ năng xử lý tình huống và khả năng giải quyết vấn đề. Từ đó nâng cao chất lượng và hiệu quả học tập.

2.5. Biện pháp giáo dục kỹ năng phòng tránh tai nạn thương tích ở trường tiểu học.

Thiết kế bài tập thực hành gắn với tình huống thực tế phòng tránh tai nạn thương tích. Bài tập thực hành về KN phòng chống tai nạn thương tích là những tình huống do GV sưu tầm trong thực tế, được chọn lọc, có tính điển hình. Loại Bài tập tình huống này có thể tồn tại dưới nhiều hình thức khác nhau:

- Dưới dạng một trò chơi đóng vai: Thông qua trò chơi các em được tham gia vào các tình huống, hóa thân thành các nhân vật cụ thể để được đưa ra cách giải quyết hay xử lý tình huống cụ thể giúp bản thân được trải nghiệm, qua đó học sinh có thể ghi nhớ nhanh, khắc sâu kiến thức được học làm cho quá trình giáo dục KN phòng chống tai nạn thương tích thu được kết quả cao.

- Dưới dạng một tình huống cần xử lý: Dạng bài tập này là GV đưa ra những tình huống có vấn đề buộc người học phải tìm ra phương án giải quyết thông qua đó rút ra bài học.

- Dưới dạng một câu chuyện chưa có hồi kết đòi hỏi người đọc, người nghe phải đưa ra quyết định hay đưa ra cách ứng xử của mình... Dạng bài tập này nhằm phát huy khả năng tư duy sáng tạo, tự chủ của bản thân. Các em có thể đưa ra những cái kết tùy ý với mục đích kiểm tra hiểu biết của các em về kiến thức đã học qua đó GV điều chỉnh, uốn nắn cho đúng nếu như lựa chọn đó của học sinh là sai và để khắc sâu kiến thức nếu lựa chọn đó là đúng.

- Cũng có thể bài tập là một bài khảo sát xâm nhập thực tế hay viết một bài cảm nghĩ, cảm nhận sau khi quan sát thực tế,... Dạng bài tập này giúp HS được quan sát thực tế qua đó giúp các em củng cố, khắc sâu kiến thức đã học.

3. Kết luận

Giáo dục kỹ năng phòng chống tai nạn thương tích cho HS tiểu học chính là giáo dục KNS, giúp HS thích ứng với cuộc sống không ngừng thay đổi, là hành trang giúp thế hệ trẻ trên con đường đi tới tương lai.

Giáo dục kỹ năng phòng chống tai nạn thương tích cho HS có thể thực hiện thông qua việc tiến hành dạy học các môn học chiếm ưu thế cũng như các môn học giúp HS rèn luyện và thể hiện bản thân mình như môn Khoa học, môn học này có thể khai thác thế mạnh của HS cũng như có thể tích hợp nội dung giáo dục KNS nói chung và kỹ năng phòng chống tai nạn thương tích nói riêng.

Phương pháp tích hợp là phương pháp học phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của HS. Tuy nhiên đây không phải là phương pháp vạn năng để phát huy tối đa những ưu điểm và hạn chế những nhược điểm của phương pháp này. Trong dạy học, GV cần phải căn cứ vào đặc điểm của HS, căn cứ vào nội dung bài dạy, để kết hợp các phương pháp dạy học với nhau sao cho phù hợp để giờ học đạt hiệu quả cao nhất.

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Thị Hồng Hạnh, (2009) (Luận văn ThS), *Biện pháp giáo dục kỹ năng sống cho học sinh tiểu học trên địa bàn thành phố Thái Nguyên tỉnh Thái Nguyên*, ĐHSPT - ĐHTN.

2. Lương Thị Liên (2016), *Tích hợp giáo dục môi trường môn Tự nhiên – Xã hội lớp 3 thông qua phương pháp dạy học dự án*, Đề tài NCKH, Trường Đại học Hải Phòng.